

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Pedagogická fakulta – katedra anglistiky

Jeronýmova 10, 371 15 České Budějovice, ☎ 387 773 222, 387 773 205,
e-mail: peclova@pf.jcu.cz, betakova@pf.jcu.cz

Oponentský posudek na disertační práci

Mgr. Kateřiny Dvořákové

Výuka cizích jazyků v pojetí waldorfské pedagogiky

Kateřina Dvořáková ve své disertační práci zpracovává téma, které je jí osobně velmi blízké. Na waldorfských školách sama vyučuje anglický jazyk, její vlastní děti waldorfskou školu navštěvují a sama se výrazně angažovala při zakládání waldorfské školy v Českých Budějovicích. Tato skutečnost může být pro odbornou práci velkou výhodou, ale může v sobě mít i jisté nebezpečí přílišné zainteresovanosti. Tuto mou prvotní obavu naštěstí doktorandka rozptyluje v závěru své práce, v kapitolách 11.2. a 11.3.

Co se aktuálnosti tématu týče, nedomnívám se, že by waldorfská pedagogika byla v současné době ve středu zájmu odborné veřejnosti. Přesto se zájem o alternativní metody periodicky vrací. Aktuálnost tématu, jak sama doktorandka vysvětluje, je v tom, že je možné zkušenosti z výuky cizích jazyků v rámci waldorfské pedagogiky vztáhnout k výuce cizích jazyků na prvním stupni základní školy v ČR po přijetí významné kurikulární reformy, která zavedla povinnou výuku cizího jazyka od 3. třídy. Zde může waldorfská pedagogika přinést řadu nových podnětů, protože ve waldorfských školách se děti učí souběžně dvěma cizím jazykům již od první třídy.

Cílem teoretické části práce bylo popsat problematiku výuky cizích jazyků na prvním stupni waldorfské školy. K tomu je ovšem třeba pochopit teoretická východiska waldorfské pedagogiky jako takové, která jsou, po krátkém úvodu věnovaném alternativním metodám obecně, podrobně popsána ve třetí kapitole. Čtvrtá kapitola se věnuje výuce mateřského jazyka v pojetí waldorfské pedagogiky a výuce cizích jazyků jsou potom věnovány kapitoly 5 – 7. Problémem této části práce může být, že popisuje východiska waldorfské pedagogiky pouze na základě jejích tvůrců a následovníků a nezabývá se literaturou, která by s idejemi waldorfské pedagogiky polemizovala. Odpověď na tuto připomínku je ale zřejmě možné najít v závěru práce v tom, že názory Rudolfa Steinera jsou příliš okrajové na to, aby se setkaly se širším ohlasem akademické obce.

Významným prvkem waldorfské pedagogiky, jak se dozvídáme v teoretické části, je vztah ke kráse jazyka, tedy jeho estetické funkci, která je spojena také s humanistickým smyslem waldorfské pedagogiky. Pro nezainteresované pedagogy může být waldorfské chápání jazyka spojené spíše s obdobím národního obrození než s moderním chápáním významu mateřského jazyka v rámci pluralingvní Evropy. V souvislosti s básničkami na vysvědčení bych měla obavy z kýče, který lehce může vzniknout. Další otázkou pro je, jak přijímají výrazně nábožensky zaměřené texty děti z ateistických rodin (viz báseň str. 28).

Co se týče čtení a psaní v mateřském jazyce, to je rozloženo do výrazně delšího časového úseku než je běžné v klasické škole. Zajímalo by mne, jak se pracuje s dětmi, které již při vstupu do školy umějí číst a psát.

Pro výuku cizího jazyka je významné vedení cizojazyčné hodiny v cílovém jazyce. Metody, které doktorandka popisuje, jsou společné s běžně používanou komunikativní metodou. Ukazuje se tedy, že ačkoli se ve waldorfské pedagogice klade důraz na prožívání

jazyka a jeho estetickou funkci, komunikace potlačována není, i když není primárním cílem. Otázkou je, jestli tomu tak bylo vždy a nebo je waldorfská pedagogika naopak ovlivňována všeobecným používáním komunikativní metody a pragmatickým tlakem na využití znalostí cizích jazyků v praxi.

U výběru jazyků, které se děti budou učit, zmiňuje doktorandka výběr různých jazyků, aby nedocházelo ke zbytečné interferenci. V současné jazykové pedagogice se ale naopak vychází z podobností mezi jazyky, tedy pozitivního transferu. Problematická může být výuka dvou cizích jazyků od první třídy. Mnoho výzkumů ukazuje, že posouvání začátku výuky cizích jazyků na začátek školní docházky nemá smysl, z dlouhodobého pohledu studujícím nepřináší žádné výhody. Jak na tuto otázku nazírá sama doktorandka?

Výzkumné metody jsou podrobně popsány v 8. kapitole. Jednalo se o pozorování, řízené rozhovory s učiteli a rozbor dokumentů. V této části jsou velmi podrobně popsány jednotlivé hodiny cizího jazyka. Nejedná se pouze o rozbor jednotlivých hodin z hlediska jazykových cílů, Kateřina Dvořáková se výrazně zaměřuje na popis učebních strategií jednotlivých žáků, jejichž výzkum jednoznačně přesahuje rámec waldorfské pedagogiky a z mého pohledu je tato část skutečně přínosná.

Velmi zajímavé jsou také výsledky rozhovorů s učiteli, kteří jsou si často problematických principů waldorfské pedagogiky vědomi (viz nepoužívání učebnic).

Podle mého názoru je waldorfská pedagogika silně vázána na dobu svého vzniku, vychází z dobového kontextu. Domnívám se, že zásadní otázkou je, co může waldorfská škola přinést v současné době. Proč je aktuální?

Doktorandka přináší své odpovědi na tuto otázku v závěru práce, kde shrnuje přínos cizojazyčné výuky ve waldorfském pojetí. Jedná se především o vnímavost vůči potřebám a individuálním dispozicím dětí v různých vývojových obdobích, pestrost a kulturně-estetickou úroveň používaných materiálů a důraz na prožitek a živý kontakt s jazykem. Kromě přílišného zdůrazňování prožitku jsou tyto cíle výuky, podle mého názoru, společně s cíli cizojazyčné výuky v běžné škole, i když waldorfská škola má možná díky osobní zainteresovanosti učitelů i rodičů žáků menší problém s jejich naplňováním. Kateřina Dvořáková si velmi dobře uvědomuje obrovské nároky, které waldorfská pedagogika klade na přípravu učitelů. Přestože z práce je jasné, že doktorandka souzní s názory Rudolfa Steinera (jinak by si toto téma asi nevybrala), dokáže se zabývat i možnými pedagogickými riziky této metody.

Disertace splnila stanovené cíle. Kromě jiného ukázala, co může waldorfská pedagogika současné škole především v rámci výuky cizích jazyků nabídnout.

Podle mého názoru předkládaná disertační práce jak obsahově, tak formálně, splňuje požadavky na doktorskou práci a navrhuji tedy, aby na jejím základě byl Kateřině Dvořákové udělen titul PhD.

PhDr. Lucie Betáková, MA, PhD.

Katedra anglistiky

Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

V Českých Budějovicích 3.6.2010.